

واژه‌نامه

ا - آ

بالیدن : فخر کردن، رشد کردن	آب‌غوره گرفتن : گریه کردن
بامک : بام کوچک	آراسته : مزین شده، زیبا و مرتب شده
بخُشب : بخواب	آسایش : آسودگی، زندگی آرام
بخل : تنگ نظری	ابد : زمانی که آن را نهایت نباشد، جاودان، همیشگی
بدکردار : بدعمل، بدکار	آثنا : میانه‌ها، «در اثنا» : در میان، در بین
بدیع : تازه، نو	إخلاص : پاک‌دلی
براق : درخشان	ادیب : سخندان، مفرد ادبا
برزن : محله، کوچه، کوی	ارواح : جمع روح، روان‌ها
برومند : بارور، باثمر، پر بار	استعداد : توانایی، قابلیت
برهان : دلیل، حجت	استقلال : به آزادی کاری کردن، وابسته نبودن
بشکفاند : شکوفا کند	أسوه : نمونه، الگو
بعید : دور	اضطراب : پریشان‌حالی، بی‌تابی
بُعض : گرفتگی گلو از غصه و ناراحتی	اعتدال : تناسب، هماهنگی و زیبایی
بو بردن : فهمیدن، بی بردن، خبردار شدن	اعتنا : توجه داشتن به امری یا کسی
بُهمان : شخص یا چیزی که ناشناس و نامعلوم باشد معمولاً	إعجاز : کاری شگفت و عجیب انجام دادن، معجزه
با «فلان» به کار می‌رود.	افق : کرانه‌ی آسمان
بی‌راهه : راه کج، راه نادرست	الحمد لله : خدا را سپاس، سپاس ویژه‌ی خداست.
بیم : ترس، هراس	الفت : انس، دوستی

پ

پاورچین پاورچین : آهسته و بی‌سر و صدا راه رفتن	امام : پیشوا، رهبر
پُر دادن : خودنمایی کردن، تکبر کردن	اندرز : پند، نصیحت
پژوهش : تحقیق، جست‌وجو	ان‌شاءالله : اگر خداوند بخواهد
پیشه‌ور : کاسب، اهل حرفه و صنعت	انصاف : عدل، دادگری
پیکار : جنگ، ستیز	إنعام : پاداش، عطا و بخشش
پویا : فعال، سرزنده، متحرک	ب
پیوند : اتصال	بار و بتدیل : اسباب و اتائیه

ت

تأمل: اندیشه کردن، فکر کردن

تبسم: لبخند زدن

تحسین: آفرین گفتن

تحفه: هدیه، ارمان

تجمل: زیور بستن، خودآرایی، مال و اثاثیه‌ی گران بها داشتن

تحمل: بردباری کردن، شکیبایی

تحمیل: کاری به زور بر عهده‌ی کسی گذاشتن

ترجم: طلب آموزش و مغفرت برای مُرده، درود فرستادن بر مُرده

تسبیح: خدا را به پاکی یاد کردن، ذکر خدا

تسلط: چیره شدن، دست یافتن بر کسی یا چیزی

تسلیم: سپردن، گردن نهادن

تفاریق: اندک اندک، کم کم

تقصیر: سهل انگاری، کوتاهی

تقلّ: کوشش، تلاش

تنفّر: بیزار بودن، نفرت داشتن

توشه: خوراک، طعام، اندوخته

توصیه: سفارش

تهمت: نسبت دادن گمان و کار بد و ناروا به کسی

ث

ثواب: پاداش، اجر آخرت

ج

جالیز: کشتزار خیار، هندوانه، خربزه و...

جبار: ستمگر، ظالم، زورگو

جَزّار: انبوه، بی شمار

چ

چریک: کسی که داوطلبانه می‌جنگد، سرباز شجاع

چلچراغ: چهل چراغ، نوعی قندیل بزرگ که چراغ‌ها یا

شمع‌های فراوان در آن قرار می‌دهند.

چمیدن: نرم و آهسته و با ناز راه رفتن

ح

حامی: حمایت کننده، پشتیبان

حُجره: اتاق کوچک

حک کردن: تراشیدن، خراشیدن

حلال: حل کننده، گشاینده

حیات: زنده بودن، زندگی

حیران: سرگشته، متحیر

خ

خالصانه: پاک و بی عیب

خدشه: خراش، نقص و اشکال

خُرناسه: صدایی که در حالت خواب از گلوئی شخص خوابیده بیرون آید.

خروس خوان: هنگام سحر، صبح زود

خصلت: خوی، ویژگی

خوار: ذلیل، حقیر

خوی: عادت، خصلت

د

دایه: مادر (درس کُزال)

در پوستین خلق افتادن: کنایه از غیبت کردن

دریغ: افسوس، حسرت

دلاویز: مطلوب، خوشبو، معطر

دمساز: موافق، همدم، سازگار

دوّار: گردنده، چرخنده

ر

رأفت: مهربانی، نرم دلی

رزق: خوراک و روزی، غذا

رعیت: کشاورز، زارع، کشت‌کار، مردم

روضه: باغ، روضه‌ی رضوان = باغ بهشت (در

روان‌خوانی «مرخصی»، به معنی خطبه‌ای که در مجلس

عزاداری بالای منبر خوانده می‌شود)

زوله: فرزند (به زبان کُردی)

ریشخند: دست انداختن و مسخره کردن کسی

ز

زائر: دیدارکننده، زیارت‌کننده

زلال: صاف، گوارا

زمردین: منسوب به زمرد (سنگ قیمتی به رنگ سبز)

زمزمه: نغمه، خواندن آرام و زیر لب

زنجره: نوعی حشره که از خودصدا تولید می‌کند، سیر سیرک

زهره درشدن: به ترس و وحشت افتادن، بسیار ترسیدن

ژ

ژیان: خشمگین، خروشنده

س

ساربان: شتربان

سپهر: آسمان، فلک

سرایت کردن: انتقال یافتن، اثر کردن

سرپنجه: سرانگشت (قوی سرپنجه: نیرومند)

سلطه: چیرگی، غلبه

سماجت: پافشاری، اصرار کردن

سوءظن: بدگمانی

سهمگین: بزرگ، خطرناک، ترسناک

سیم: نقره، فلزی گران‌بها، پول

ش

شاعره: شاعرزن (البته کاربرد این واژه از نظر نگارشی توصیه

نمی‌شود چون در زبان فارسی مؤنث و مذکر نداریم.)

شایان: سزاوار، شایسته، لایق

شَط: رود بزرگ

شعور: درک و فهم

شُکوه: بزرگی، جلال

شوفر: راننده

شوم: بد، نحس، نامبارک

شیفته: عاشق، دل‌داده

ص

صالح: نیکوکار، درستکار

صحن: میدان، حیاط

صخره: کوه سنگی، سنگ بزرگ

صداقت: دوستی، محبت، درستکاری

صدر: آغاز، بالا

صلاح: درستی

صواب: درست، راست

ض

ضربت: ضربه، آسیب

ضریح: خانه‌ی چوبین یا فلزی مشبک که بر سر مزار امام

یا امامزاده یا بزرگان دین قرار دارد.

ط

طاعت: بندگی، فرمانبری

طاغوت: سرکش، نافرمان

طاقت: توان، نیرو

طبع: سرشت، هستی، ذات

طیبیان: ج طیب، پزشکان

طراوت: شادابی، تازگی

طعم: مزه (چاشنی)

طَفَره رفتن: کوتاهی در کار، سر دواندن

طفولیت: کودکی، خردسالی

ظ

ظرافت: نازگی، لطافت، نرمی

ظِلَال: ج ظلّ، سایه‌ها، سایه، پناه

ع

عارفان: مردان حق، عُرُفا، خداشناسان

عازم: رهسپار

عبوس: گرفته، اخمو، ناراحت

عجز: ناتوانی

عطا کردن: بخشیدن

عَطَش: تشنگی زیاد

عطوفت: لطف و محبت، مهربانی

عَلَّاف: بیکار، سرگردان، بلا تکلیف

عمارت: ساختمان

عنایت: بخشایش، لطف، توجه، احسان

عیال: خانواده، همسر

عین: شبیه، مانند

غ

غایت: حدّ، نهایت

غفلت: بی‌خبری، ناآگاهی

غَلَّات: ج غلّه، گیاهانی مانند گندم، جو و ذرت

غُلْغله: جوشش، شور و فریاد

عُلّ و زنجیر کردن: دست کسی را بستن، به بند کشیدن

غَنیمت شمردن: فایده و سود بردن از چیزی، قدر دانستن

غوغا: آشوب و فریاد، مهمه

غیرت: مردانگی، آبرو

ف

فارغ: آسوده، راحت

فاسد: ستمکار، بدکار، تباه

فراغت: آسایش، آسودگی

فرسودگی: پیری، از کار افتادگی

فرصت: زمان مناسب

فرمان‌بردار: پیرو، مطیع، تابع

فرمان‌گذار: فرمان‌دهنده، فرمانده

فرو دست: قسمت پایین، پایین دست

فروتنی: تواضع، خاکساری

فروغ: روشنایی، نور

فصاحت: روانی و شیوایی

فقیه: دانشمند دینی، آگاه به احکام دین

فلک: آسمان، چرخ، سپهر

ق

قامت: قد و بالا

قُبور: ج قبر، گورها

قدر: اندازه، مقدار

قرائت: خواندن

قُرْاضه: کهنه، فرسوده

قریب: نزدیک، حدود

قَرین: همراه

قضاوت: داوری

قلم‌زنی: هنر کندن نقش و نگار روی فلز

قُنداقه: دور پیچ کودک، ملحفه

قنوت: قسمتی از نماز که برای دعا دست‌ها را مقابل

صورت نگه می‌داریم.

قوا: ج قوه، نیرو

قُوت: خوراک

قوّت: نیرو، توان

قیام: برخاستن

ک

کاروان: گروهی از مردم که با هم به سوی مقصدی حرکت

می‌کنند؛ قافله

کاریز: قنات

کام: آرزو، میل، خواسته

کسالت: بیمار بودن، بیماری، رنجوری

کفایت: بس بودن، کافی بودن

کُلون: قفل چوبی که پشت در نصب کنند و با آن در را ببندند.

کوپه: هر یک از اتاق‌های ویژه‌ی مسافر در قطار راه‌آهن

کوشا: ساعی، تلاشگر

گ

گالش: نوعی کفش، (کفش لاستیکی)

گران‌بها: گران‌قیمت، با ارزش

گُردان: واحدی نظامی

گستاخ: بی‌پروا، جسور

گستره: میدان، عرصه

گلدسته: مناره

گل‌گشت: گردش، تفریح

گیله: شکایت

گلیم: نوعی فرش

گنجور: ثروت‌اندوز، صاحب گنج

گوشزد کردن: یادآوری کردن، تذکر دادن، به اشاره فهماندن

گیتی: جهان، دنیا

ل

لبریز: پر، انباشته

لُپ: گونه، صورت

لحن: آواز، صدا

لعت: نفرین، سرزنش

لغو: بیهوده، باطل

لقمه چیدن: کنایه از گدایی کردن

م

مأمن: پناهگاه

مأوا گرفتن: پناه گرفتن

مباحثه: گفت‌وگو، با یکدیگر سخن گفتن

مبدأ: آغاز، سرچشمه

متجلی: آشکار، هویدا

مُتَعَبِد: شکرگزار، عبادت‌کننده

متواضع: فروتن، کسی که در رفتار و کردارش تکبر و غرور نباشد.

محبوب: دوست داشتنی، معشوق

محرزون: اندوهگین، غمناک

محوطه: میدان، محدوده، پیرامون

مخلص: صمیمی، با صداقت

مرجعیت: رهبری، پیشوایی، مرجع تقلید بودن

مروّت: جوانمردی

مُسْتَنَد: چیزی که با دلیل و مدرک همراه باشد، دارای سند

مسوّت: شادمانی، خوش‌حالی

مسطّح: صاف، هموار

مُشاعره: مسابقه‌ی شعرخوانی، از بر خواندن شعر در

موضوع‌هایی مشخص و یا خواندن بیت‌هایی که با حرفی

معین آغاز شود.

مَشام: قوه‌ی بویایی، بینی

مُصحف: کتاب، کتاب آسمانی، قرآن کریم

مصاحبت: هم‌نشینی، گفت‌وگو

مضمون: پیام، نکته‌ی لطیف و ظریف

مطبوعات: روزنامه‌ها و مجلات

مَظاهر: ج‌مظهر، جلوه‌گاه‌ها، نشانه‌ها

معارف: دانش‌ها، علوم

معاصر : هم دوره، هم عصر
معاوضه : چیزی را با چیز دیگر عوض کردن
معبود : خداوند (آن چه مورد پرستش واقع می شود.)
معصوم : پاک و بی گناه
مقتدر : قدرتمند، توانا
مکالمه : گفت و گو
مکت : سکون و آرامش، درنگ
ملک : بزرگی، پادشاهی، عظمت
مناجات : نیایش، دعا
مناره : گلدسته
مناظره : بحث و جدل، گفت و گو برای آشکار کردن حق و اثبات درستی چیزی
مُنجم : ستاره شناس
متها : پایان، انجام
مندیش : نیندیش، اندیشه مکن

و

وارونه : واژگون، سرنگون
والا : برتر، عالی
وَجَد : خوشی فراوان، شور و هیجان
وَرطه : میدان هلاکت، جای نابودی
وَصی : لقب حضرت علی بن ابیطالب (ع) است (در شعر حکیم فردوسی)، معنای این واژه در لغت به معنی سفارش شده و اندرزدهنده است.

ه

هان : آگاه باش
های و هو : آشوب، سر و صدا
هدایا : ج هدیه، تحفه، ارمان، پیش کش
هزینه کردن : خرج کردن، مصرف کردن
هَمّت : تلاش، اراده، سعی و کوشش
هم کیش : هم دین، هم آیین
هم نشین : یار، همراه، همسفر
هممه : آشوب و غوغا
هنگامه : آشوب و غوغا
هول بودن : ترسیدن، شتاب داشتن
هیئت : گروه، دسته، جمع

ن

نادره : مؤنث نادر، بی مانند، چیز نایاب
ناشتایی : آن چه که پس از مدتی غذا نخوردن می خورند.
ناگزیر : ناچار
نایل آمدن : رسیدن، دست یافتن
نجوا : آوا، صدای آرام
نجوم : ستاره شناسی، علم شناخت افلاک
نشریه : روزنامه، مجله
نصیب : بهره، قسمت
نعره : فریاد، بانگ

ی

یله : رها

اعلام: اشخاص

دیوان او شامل قصاید و قطعات بسیار دل‌نشین است. بیش‌تر قطعات خود را به‌صورت گفت‌وگو سرود که در اصطلاح ادبی به آن مناظره گویند.

سرانجام پروین در سال ۱۳۲۰ بر اثر بیماری حصبه درگذشت. آرامگاه او در شهر قم کنار صحن حضرت معصومه (س) قرار دارد.

امام خمینی (ره) (۱۳۶۸ - ۱۲۸۱ ه. ش)

امام خمینی در سال ۱۲۸۱ در خمین در خانه‌ای ساده به دنیا آمد. پنج ماهه بود که پدرش حاج آقا مصطفی به‌دست یکی از خان‌های زورگوی خمین به شهادت رسید. پس از آن مادر مهربان و عمه‌ی گرمی‌اش سرپرستی او را بر عهده گرفتند. در شش سالگی به مکتب رفت و در هفت سالگی قرآن را ختم کرد. مقدمات علوم را در زادگاه خود آموخت. علوم اسلامی را در حوزه‌ی علمیه‌ی اراک نزد استادانی چون حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی فراگرفت.

آیت‌ا... خمینی در سال ۱۳۴۱ مبارزه‌ی آشکار و سخت خود را در مقابل شاه و بیگانگان آغاز کرد. شاه در ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ آیت‌ا... خمینی را دست‌گیر و زندانی کرد. پس از آزاد شدن ابتدا از ایران به ترکیه و بعد به شهر نجف تبعید شد. تا سال ۱۳۵۷ در حوزه‌ی علمیه‌ی نجف به تدریس و تألیف کتاب پرداخت و پرچم مبارزه با شاه و کشورهای استعمارگر را برافراشته نگاه داشت. رژیم شاه به وحشت افتاد و حکومت عراق به درخواست شاه اقامت او را در آن کشور ممنوع کرد و ایشان به ناچار به پاریس رفت و از آن‌جا نهضت مردم ایران را که به یک انقلاب بزرگ مبدل شده بود، رهبری کرد تا این‌که ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ با فداکاری مردم، انقلاب اسلامی به پیروزی رسید.

با واژگونی نظام سلطنتی، جمهوری اسلامی ایران تأسیس شد. امام خمینی پس از پیروزی انقلاب بیش از ۱۰ سال رهبری کشور را برعهده داشت. او محبوب همه‌ی مسلمانان

ابراهیمی، نادر (۱۳۸۷-۱۳۱۵ ه. ش)

نویسنده و سینماگری است که با داستان‌های کودک و نوجوان فعالیت‌های فرهنگی‌اش را شروع کرد. کلاغ‌ها، سنجاب‌ها، دور از خانه، قصه‌های ریحانه خانم، قصه‌ی سار و سیب، نوسازی حکایت‌های خوب قدیم برای کودکان و... بعضی از کتاب‌های کودک و نوجوان اوست.

نخستین کتابش را با اسم «خانه‌ای برای شب» در سال ۱۳۴۱ نوشت. پس از انقلاب، زندگی امام خمینی (ره) را با نام «سه دیدار با مردی که از فراسوی باور ما آمد» نوشت. وی در خرداد ماه سال ۱۳۸۷ درگذشت.

اسفندیاری، علی (نیما یوشیج) (۱۳۳۸-۱۲۷۶ ه. ش)

در دهکده‌ی یوش (از روستاهای مازندران) یا به عرصه‌ی وجود گذاشت. کودکی او در دامان طبیعت و در میان شبانان گذشت. پس از گذراندن دوران دبستان، برای آموختن زبان فرانسه و ادامه‌ی تحصیل وارد مدرسه سن‌لویی در تهران شد. معلمی مهربان به‌نام «نظام وفا» او را در خط شاعری انداخت. از آثار او می‌توان به «افسانه»، «ای شب»، «قصه‌ی رنگ پریده» و... اشاره کرد. نیما با بهره‌گیری از عناصر طبیعت با بیانی رمزگونه به ترسیم سیمای جامعه‌ی خود پرداخته است. از او به‌عنوان پدر شعر نو یاد می‌شود.

اعتصامی، پروین (۱۳۲۰-۱۲۸۵ ه. ش)

پروین فرزند یوسف اعتصام‌الملک آشتیانی در تبریز متولد شد. فارسی و عربی را در دامن خانواده آموخت. سرودن شعر را از هشت سالگی آغاز کرد. نخستین شعرهایش را در مجله‌ی بهار به چاپ رسانید و مورد تشویق اهل ادب قرار گرفت. از عوامل دیگری که موجب تقویت ذوق و پرورش استعداد شعری پروین شد، رفت و آمد او به محافل ادبی آن روزگار بود. تنها اثر او، دیوان شعری است که بارها چاپ شده است.

جهان و مایه‌ی افتخار مردم ایران بود. در این دوران در خانه‌ای که به اندازه‌ی خانه‌ی محل تولدش ساده بود، زندگی می‌کرد و سرانجام در شب چهاردهم خرداد ماه سال ۱۳۶۸ درگذشت.

امیرکبیر، میرزاتقی‌خان

از بزرگ‌ترین چهره‌های سیاسی دوره‌ی قاجار و وزیر ناصرالدین شاه. وی دارالفنون را تأسیس کرد و در زمینه‌های سیاسی و اجتماعی دست به اصلاحاتی زد و سرانجام به تحریک دشمنان به قتل رسید.

امین‌پور، قیصر (۱۳۸۶ - ۱۳۳۸ ه.ش)

استاد دانشگاه و شاعر معاصر، در سال ۱۳۳۸ در گنبد خوزستان متولد شد. دیپلم خود را در شهر دزفول گرفت و ابتدا در رشته‌ی پزشکی و جامعه‌شناسی پذیرفته شد ولی هر دو را رها کرد و به ادبیات روی آورد و در این رشته به درجه‌ی دکترا نایل شد. وی از شاعران موفق پس از انقلاب اسلامی به‌شمار می‌آید. از آثار او می‌توان «در کوچه‌ی آفتاب، تنفس صبح، مثل چشمه مثل رود، به قول پرستو و آینه‌های ناگهان» را نام برد. این استاد و شاعر خوش‌نام، دریغاً که به ناگهان و زود چشم از جهان فروبست. وی در پاییز ۱۳۸۶ وفات یافت.

انصاری، خواجه عبدا... (۴۸۱ - ۳۹۶ ه.ق)

معروف به پیر هرات، در قرن پنجم در هرات به دنیا آمد. در جوانی علوم دینی و ادبی را فراگرفت. به عربی و فارسی شعر می‌سرود. شهرت وی به جهت کتب مشهوری است که نوشته است. از جمله تفسیری بر قرآن دارد که اساس کار رشیدالدین میبدی در تألیف تفسیر «کنف الاسرار» قرار گرفته است. اثر خواجه عبدا... آهنگین «مسبج» است از آثار او می‌توان به مناجات‌نامه و الهی‌نامه اشاره کرد.

ایبند، طاهره (متولد ۱۳۴۲ ه.ش)

وی در شیراز دیده به جهان گشود. از نویسندگان معاصر است. در زمینه‌ی ادبیات کودک و نوجوان آثار پدید آورد. «باغچه‌ی توی گلدان» و «به هوای گل سرخ» از آثار اوست.

تقیان سادات، علی اکبر (متولد ۱۳۴۵)

شاعر معاصر از استان فارس، آثار زیر از اوست: سیمای پیامبر اکرم (ص) در شعر فارسی، لحظه‌های دل‌تنگی.

جعفری، استاد محمدتقی (۱۳۷۷ - ۱۳۰۴ ه.ش)

استاد محمدتقی جعفری در مرداد سال ۱۳۰۴ ه.ش در خانواده‌ای فقیر در شهر تبریز به دنیا آمد. هنگامی که می‌خواست به کلاس ششم برود، مجبور به ترک تحصیل شد و یک سال و نیم در یک مغازه‌ی کفاشی شاگردی کرد. بعدها به کمک یکی از استادان خود راهی نجف شد. در ۲۳ سالگی به درجه‌ی اجتهاد رسید و پس از ۱۱ سال به ایران بازگشت. از استاد جعفری کتاب‌ها و آثار علمی فراوانی درباره‌ی نهج البلاغه، مثنوی مولوی و موضوعات دیگر برجای مانده است. وی در سال ۱۳۷۷ درگذشت.

چمران، مصطفی (۱۳۱۱ ه.ش)

در سال ۱۳۱۱ ش در تهران متولد شد. در دارالفنون و البرز دوران متوسطه را گذراند. در سال ۱۳۳۶ از دانشکده‌ی فنی دانشگاه تهران در رشته‌ی الکترونیک فارغ‌التحصیل شد. در سال ۱۳۳۷ با استفاده از بورس تحصیلی شاگردان ممتاز به آمریکا اعزام شد و پس از تحقیقات علمی در جمع معروف‌ترین دانشمندان جهان در کالیفرنیا با ممتازترین درجه‌ی علمی موفق به اخذ مدرک دکترای الکترونیک و فیزیک پلاسما گردید.

با پیروزی انقلاب اسلامی بعد از ۲۱ سال هجرت، به وطن بازگشت و با شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، به خدمت امام رسید و با اجازه‌ی ایشان به اهواز رفت و ستاد جنگ‌های نامنظم را تشکیل داد؛ سپس به سوسنگرد شتافت. او دلیرانه با دشمن مقابله کرد و خود نیز به درجه‌ی رفیع شهادت رسید.

هم‌اکنون مزار او در بین شهرهای بوستان و سوسنگرد خوزستان، زیارتگاه عموم می‌باشد.

حائری یزدی، عبدالکریم (۱۳۵۵ - ۱۲۷۶ ه.ق)

حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی در سال ۱۲۷۶ قمری

در مید یزد به دنیا آمد. وی با تدریس علوم دینی در کربلا و نجف، عالمان بسیاری را پرورش داد. سپس به ایران آمد و در اراک و بعد از آن در قم اقامت گزید. در سال ۱۳۴۰ قمری حوزه‌ی علمیه‌ی قم را تأسیس کرد که امروزه یکی از مراکز مهم تحصیلات علوم دینی در جهان به‌شمار می‌رود. این عالم گران قدر در سال ۱۳۵۵ قمری وفات یافت.

حافظ شیرازی، شمس‌الدین محمد (درگذشت ۷۹۲ ه.ق.)

خواجه شمس‌الدین محمد معروف به حافظ شیرازی، شاعر غزل‌سرای ایران و از بزرگ‌ترین شاعران جهان، در اوایل قرن هشتم در شیراز دیده به جهان گشود. او نزد دانشمندان عصر به تحصیل پرداخت و در تفسیر و حکمت و ادبیات عرب سرآمد شد و قرآن را با ۱۴ روایت (۱۴ نوع تلاوت) حفظ نمود. او در سال ۷۹۲ ه.ق در شیراز درگذشت. آرامگاه او در باغ حافظیه‌ی شیراز قرار دارد.

حدّاد عادل، غلامعلی (۱۳۲۴ ه.ش.)

در تهران متولد شد. دوران تحصیلات خود را در تهران و شیراز گذراند و موفق به اخذ فوق‌لیسانس فیزیک و دکترای فلسفه گردید و به تدریس تاریخ فلسفه‌ی اسلامی و... در دانشگاه صنعتی شریف پرداخت.

پس از انقلاب اسلامی به معاونت وزارت آموزش و پرورش و ریاست سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی نایل آمد. در طول ۱۱ سال خدمت، در جهت اصلاح و تألیف کتاب‌های درسی و انتشار مجلات کمک آموزشی رشد سعی وافر به کار برد. هم‌چنین به ریاست فرهنگستان زبان و ادب فارسی (در سال ۱۳۷۳) انتخاب شد. از جمله آثار او می‌توان به کتاب ترجمه‌ی «کتاب تمهیدات» اثر ایمانوئل کانت، «فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی» اشاره کرد.

حکیمی، محمود (۱۳۲۳ ه.ش.)

در تهران متولد شد. پس از اخذ دیپلم، شغل معلمی را برگزید. تحصیلات خود را در رشته‌ی زبان انگلیسی (در

دانشگاه تربیت معلم) به پایان رساند. نخستین کتابش را درباره‌ی واقعه‌ی عاشورا با تأکید و تأیید و مقدمه‌ی آیت‌ا... مکارم شیرازی به چاپ رساند. از آثار او می‌توان به: «زندگانی حضرت زینب»، «سیرت و شخصیت حضرت محمد (ص)»، «زندگانی حضرت امام حسین»، «داستان‌های آموزنده برای کودکان»، «آموزش کودکان نابینا» و «حسن ششم» اشاره کرد. هم‌چنین از کتاب‌های او در حوزه‌ی داستان می‌توان به «وجدان»، «به سوی ساحل»، «پیام آور محبت» و... اشاره کرد.

خامنه‌ای، آیت‌ا... سیدعلی (۱۳۱۸ ه.ش.)

رهبر عالی قدر انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌ا... سیدعلی خامنه‌ای در ۲۴ تیر ماه ۱۳۱۸ برابر با ۲۸ صفر ۱۳۵۸ قمری در مشهد مقدّس دیده به جهان گشود. پدرش روحانی‌ای تنگدست و پارسا و مادرش خانه‌دار بود. وی دومین پسر خانواده محسوب می‌شد.

ایشان از دوره‌ی دبیرستان، دروس حوزه‌را شروع کرد و دوران مقدمات و سطح حوزه‌را به‌طور کم‌سابقه و شگفت‌انگیزی در پنج سال و نیم به اتمام رساند. پدرش در این میانه نقش مهمی به عهده داشت. در سال ۱۳۳۶ به حوزه‌ی نجف قدم گذاشت و به دلیل عدم موافقت پدر با ادامه‌ی درس در نجف به مشهد بازگشت و از سال ۱۳۳۷ تا ۱۳۴۳ در حوزه‌ی علمیه‌ی قم به تحصیل پرداخت و از محضر بزرگانی چون آیت‌ا... بروجردی، امام خمینی (ره)، شیخ مرتضی حائری یزدی و علامه طباطبایی بهره گرفت. در سال ۱۳۴۳ به دلیل بیماری پدر به مشهد بازگشت و از محضر استادان به‌ویژه آیت‌ا... میلانی استفاده کرد و در همان حال به تدریس فقه و اصول و معارف دینی به طلبه‌های جوان و دانشجویان پرداخت.

با شروع نهضت امام خمینی (ره) در سال ۱۳۴۲، سیدعلی جوان به نهضت وی پیوست و با شور و شوق و رشادت و بصیرت به ترویج و دفاع از اندیشه‌های امام پرداخت که شش بار دست‌گیری، زندان و تبعید محصول این مبارزات گسترده بود.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی مسئولیت‌هایی بزرگ چون معاونت وزارت دفاع، سرپرستی سپاه پاسداران انقلاب

اسلامی، امام جمعه‌ی تهران، نمایندگی مجلس شورای اسلامی، حضور در جبهه‌های دفاع مقدّس و ریاست جمهوری گواه توانایی و خستگی‌ناپذیری اوست. در ششم تیرماه ۱۳۶۰ در مسجد ابوذر تهران از سوی منافقین مورد سوء قصد قرار گرفت که به جانبازی ایشان منجر شد.

در سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۸ دو دوره ریاست جمهوری اسلامی ایران را عهده‌دار بود و در روز چهاردهم خرداد ۱۳۶۸ پس از رحلت رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی (ره) توسط مجلس خبرگان به مقام والا و مسئولیت عظیم رهبری انتخاب شد.

خواجه نصیرالدین توسی، محمدحسن (۶۷۲-۵۹۷ ه. ق.)

از دانشمندان و عالمان بزرگ شیعی ایران در قرن هفتم است. کاردانی و لیاقت او در وزارت هلاکوخان مغول و تلاش برای ساخت رصدخانه‌ی مراغه معروف است. «اخلاق ناصری» از کتاب‌های اوست.

رجایی، محمدعلی (۱۳۶۰-۱۳۱۲ ه. ش.)

در قزوین در خانواده‌ای مذهبی متولّد شد. در چهار سالگی پدرش را از دست داد. در ۱۴ سالگی به تهران نزد برادرش آمد و با دست‌فروشی، زندگی سختی را گذراند. با وجود مشکلات اقتصادی فراوان، موفق به اخذ دیپلم ریاضی شد و به کار معلّمی پرداخت. وی با به پای تلاش برای اداره‌ی زندگی از روحانیان مبارزی مانند آیت‌ا... طالقانی درس‌ها آموخت. این مبارزه باعث شد طعم تلخ زندان و شکنجه را نیز بچشد.

با تمام گرفتاری‌ها موفق به اخذ لیسانس در رشته‌ی ریاضی و فوق‌لیسانس در رشته‌ی آمار گردید. او پیش از رسیدن به نخست‌وزیری، نماینده‌ی ملت ایران در مجلس شورای اسلامی بود. وی در سال ۱۳۶۰ رئیس‌جمهور کشور گردید و در شهریور همان سال به شهادت رسید.

رشیدالدین، فضل‌ا... (۷۱۸-۶۴۵ ه. ق.)

خواجه رشیدالدین فضل‌ا... همدانی، وزیر باندبیر و دانشمند روزگار غازان خان و اولجایتو در قرن هفتم و اوایل

قرن هشتم بود. وی برای گسترش فرهنگ و علوم اسلامی تلاش فراوانی کرد و در طبابت هم آوازه‌ای داشته است. کتاب معتبر و معروف «جامع‌التواریخ» از آثار اوست.

سعدی شیرازی (۶۹۰-۶۰۶ ه. ق.)

مشرف‌الدین سعدی، آموزش‌های مقدماتی را در زادگاه خود شیراز فرا گرفت. برای اتمام تحصیلات به بغداد رفت. از بغداد به انگیزه‌ی دانش‌اندوزی، رفتن به سرزمین‌های عربی را در پیش گرفت. پس از ۳۵ سال به شیراز برگشت. بوستان (به شعر)، گلستان (نثر آمیخته به شعر) و دیوان اشعار از او برجای مانده است. مجموعه‌ی این آثار «کلیات سعدی» نامیده می‌شود.

شبهستری، شیخ محمود (وفات ۷۲۰ ه. ق.)

از عارفان مشهور قرن هشتم و از علما و فضیلاب تبریز است که نوشته‌ها و سروده‌هایی در زمینه‌ی عرفان اسلامی دارد. معروف‌ترین اثر شعری او مثنوی «گلشن راز» است.

شجاعی، سیدمهدی

از نویسندگان موفق عرصه‌ی ادبیات داستانی بعد از انقلاب اسلامی است که با تری زیبا، عاطفی و... حماسه‌های صدر اسلام، عاشورا و هشت سال دفاع مقدّس را باز نموده است. از سیدمهدی شجاعی کتاب‌هایی چون «دو کبوتر، دو پنجره یک پرواز»، «ضریح چشمان تو»، «کشتی پهلو گرفته»، «از دیار حبیب» و «پدر، عشق و پسر» را می‌توان نام برد.

شریعتی، علی (۱۳۵۶-۱۳۱۲ ه. ش.)

نویسنده و اندیشمند معاصر، فرزند استاد محمدتقی شریعتی بود. وی در سال ۱۳۱۲ شمسی در مینان خراسان به دنیا آمد. در رشته‌ی جامعه‌شناسی و تاریخ ادیان به درجه‌ی دکترا دست یافت. کتاب‌های: فاطمه فاطمه است، کویر، اسلام‌شناسی از اوست.

شهریار، محمدحسین (۱۳۶۷-۱۲۸۵ ه. ش.)

سیدمحمد حسین بهجت تبریزی متخلّص به شهریار،

شاعر معاصر در سال ۱۲۸۵ شمسی در تبریز به دنیا آمد. شهیار تحصیلات خود را در تبریز و سپس در دارالفنون تهران گذراند و آنگاه وارد دانشکده‌ی پزشکی شد اما پس از چندی، پزشکی را رها کرد و به شعر و شاعری روی آورد. ابتدا بهجت تخلص (نام شعری شاعر) می‌کرد ولی بعدها تخلص شهیار را برگزید.

شهیار به دو زبان فارسی و ترکی (آذری) شعر می‌سرود. منظومه‌ی ترکی او به نام حیدریا با به سلام از زیباترین منظومه‌های ترکی است. شهیار در سال ۱۳۶۷ در تهران درگذشت و در «مقبرة الشعراء» تبریز به خاک سپرده شد.

شهیدی، سیدجعفر (۱۳۸۶-۱۳۰۶ ه.ش)

سیدجعفر شهیدی فرزند سیدمحمد سجادی در سال ۱۳۰۶ هجری شمسی در شهر بروجرد به دنیا آمد. سیدجعفر شهیدی از دانشمندان و مفاخر بزرگ ادبی ایران به‌شمار می‌رود. دوران تحصیل ابتدایی و اندکی از متوسطه را در بروجرد و سپس ادامه‌ی آن را در تهران به سامان رسانید. دکتر شهیدی، محضر آیت‌... بروجردی و بسیاری از مراجع و بزرگان دینی را درک کرده بود و موفق به اخذ درجه‌ی دکترا گردید.

بعد از مرگ مرحوم دکتر محمد معین، استاد شهیدی مسئولیت اداره‌ی سازمان لغت‌نامه‌ی دهخدا را به عهده گرفت. از تألیفات و مقالات علمی و ادبی این استاد می‌توان به زندگی‌نامه‌ی ابوزر غفاری، انقلاب بزرگ، زندگی حضرت سجّاد (ع)، زندگانی حضرت فاطمه (س)، زینب (س) شیرزن کربلا، محدودیت در اسلام و «جنایتکاران چه می‌اندیشند» اشاره کرد. آخرین و بارزترین کار او ترجمه‌ی بسیار ادیبانه و آگاهانه‌ای از کتاب نهج البلاغه علی (ع) می‌باشد. استاد شهیدی در دی‌ماه ۱۳۸۶ دنیای خاکی را رها کرد و به دیدار پروردگارش شتافت.

صابری فومنی، کیومرث (۱۳۸۳-۱۳۲۰ ه.ش)

معروف به گل‌آقا، نویسنده و طنزنویس. از دانشگاه تهران فوق‌لیسانس ادبیات گرفت و به معلمی مشغول بود. با تشکیل دولت محمدعلی رجایی به‌عنوان مشاور فرهنگی

نخست‌وزیر برگزیده شد. شهرت و محبوبیت وی ابتدا با عنوان «دو کلمه حرف حساب» در صفحه‌ی سوم روزنامه‌ی اطلاعات آغاز شد. پس از گذشتن شش سال از نوشتن یادداشت‌های دو کلمه حرف حساب، اولین هفته‌نامه‌ی طنز پس از انقلاب را منتشر کرد.

عطار نیشابوری، فریدالدین (۶۱۸-۵۴۰ ه.ق)

شاعر و عارف بزرگ ایرانی در قرن ششم و آغاز قرن هفتم است. تذکرة الاولیا، منطق الطیر از آثار اوست.

فردوسی، ابوالقاسم (۴۱۱-۳۲۹ ه.ق)

فردوسی در روستای باژ واقع در منطقه‌ی توس خراسان به دنیا آمد. از نجیب‌زادگان و دهقانان توس بود. او مردی شیعه مذهب بود و دلبستگی‌اش به میراث قومی و فرهنگی ایران کهن مانع از ارادت خالصانه‌ی او به خاندان پیامبر (ص) نشد. فردوسی ۲۵ یا ۳۰ سال برای سرودن شاهنامه رنج کشید و درحالی که نزدیک به ۸۰ سال داشت، به سال ۴۱۱ ه.ق درگذشت و در زادگاه خود به خاک سپرده شد.

قبادیانی، ناصر خسرو

از شاعران بزرگ ایران در قرن پنجم است وی قدرت شعری را یک‌سره در خدمت اندیشه‌های دینی و نشر و گسترش تعلیم مذهبی خود درآورد و از مدح و ستایش شاهان خودداری کرد. از آثار او می‌توان به سفرنامه، وجه دین، زادالمسافرین، دیوان اشعار و... اشاره کرد.

کاتب، محمدرضا (۱۳۴۵ ه.ش)

وی در سال ۱۳۴۵ در تهران به دنیا آمد و از سنین جوانی به داستان‌نویسی روی آورد. «پری در آبگینه»، «دوشنبه‌های آبی ماه» از آثار او به‌شمار می‌آیند.

کاظمی آشتیانی، سعید (۱۳۸۴-۱۳۴۰ ه.ش)

در تهران چشم به جهان گشود و پس از تحصیلات ابتدایی و متوسطه در سال ۱۳۵۹ وارد دانشگاه علوم پزشکی

ایران شد، سپس در دانشگاه تربیت مدرس موفق به اخذ دکترای رشته علوم تشریحی گردید. با تدبیر و دوراندیشی و مدیریت عالی این سرباز گمنام در عرصه‌های علم در سطح بین‌المللی، کشور جمهوری اسلامی ایران موفق به اخذ موفقیت‌های عالی در زمینه‌های طب، علوم زیستی و ... گردید.

گلشن آزادی (۱۳۹۴-۱۳۱۹ ه.ق)

علی‌اکبر آزادی متخلص به گلشن در سال ۱۳۱۹ قمری در تربت حیدریه دیده به جهان گشود. پس از کسب علوم رایج زمان، به روزنامه‌نگاری و سیاست روی آورد و در آزادی‌خواهی تلاش‌هایی کرد. وی دارای آثار فراوانی است که از جمله دیوان اشعار و تذکره‌ی شعرای خراسان «گلشن ادب» را می‌توان نام برد.

محبت، محمدجواد (۱۳۲۲ ه.ش)

متولد ۱۳۲۲ کرمانشاه، از معلمان شاعر و اهل قلم است. «رگبار کلمات»، «کوچه باغ آسمان»، «با بال این پرنده سفر کن»، از آثار اوست.

مرادی کرمانی، هوشنگ (۱۳۲۳ ه.ش)

در سال ۱۳۲۳ در روستای سیرج کرمان دیده به جهان گشود. تحصیلات خود را در روستا آغاز کرد و در کرمان و تهران ادامه داد. در سال ۱۳۴۷ اولین داستان‌های او در مطبوعات منتشر شد و تاکنون کتاب‌های زیادی از او منتشر گردیده است که معروف‌ترین آن‌ها مجموعه‌ی پنج جلدی «قصه‌های مجید» است. وی هم‌اکنون عضو فرهنگستان زبان و ادب فارسی می‌باشد.

مردانی، نصرالله (۱۳۸۲-۱۳۲۶ ه.ش)

مردانی که بیش‌تر به غزل‌سرایی حماسی شهرت داشت، در طول زندگی ۵۶ ساله‌ی خود، شعرهایش را در چندین کتاب با نام‌های: «خون‌نامه‌ی خاک، ستیغ سخن، آتش نی، قیام نور و...» به چاپ رساند. نصر... مردانی از آغاز انقلاب اسلامی طبع موزون و قریحه‌ی سرشار خود را در خدمت ارزش‌های

اسلامی و انقلاب و نیز دفاع مقدس و منبرهای اهل بیت (ع) به کار گرفت. مردانی روز سه‌شنبه ۱۹ اسفند ۱۳۸۲ پس از زیارت بارگاه ملکوتی ابا عبدالله‌الحسین در شهر مقدس کربلا جان به جان آفرین تسلیم کرد.

مطهری، مرتضی (۱۳۵۸-۱۲۹۸ ه.ش)

استاد شهید آیت‌الله مطهری، در بهمن ماه ۱۲۹۸ شمسی در فریمان خراسان به دنیا آمد. وی یکی از شاگردان برجسته‌ی امام خمینی (ره) بود که به مراتب عالی علمی رسید. آثار او زمینه‌ساز بسیاری از مبانی فرهنگی و دینی انقلاب اسلامی است. این روحانی فرزانه در سال ۱۳۵۸ شمسی به شهادت رسید. برخی از آثار وی عبارت‌اند از: خدمات متقابل اسلام و ایران، داستان راستان، تماشگاه راز، سیری در نهج‌البلاغه، جاذبه و دافعه‌ی علی (ع).

مولوی (۶۷۲-۶۰۴ ه.ق)

مولانا جلال‌الدین محمد بلخی از شاعران و عارفان بزرگ ایران در قرن هفتم است. کتاب عظیم «مثنوی معنوی» با ۲۶۰۰۰ بیت که گنجینه‌ای از معارف اسلامی است، معروف‌ترین اثر اوست. آرامگاه او در «قونیه» ترکیه واقع است.

نظام‌الملک توسی، خواجه قوام‌الدین

از وزیران و دانشمندان ایران در قرن پنجم روزگار سلجوقیان است. وی وزیری کاردان و لایق بود و مدارس فراوانی بنا نهاد که به «مدارس نظامیه» شهرت یافت. کتاب «سیاست‌نامه» اثر اوست.

نظام وفا (۱۳۴۳-۱۲۶۶ ه.ش)

در بیدگل کاشان متولد شد و تحصیلاتش را در آنجا به پایان برد. علوم ادبی را تا مرحله‌ی استادی فراگرفت و به تحصیل فلسفه و طب نیز پرداخت. وی سال‌ها در مدارس تهران، زبان و ادبیات فارسی را تدریس کرد و بر جوانان و علاقه‌مندان به فرهنگ و ادب تأثیر به‌سزایی نهاد. وفا که خود شاعر بود در راهنمایی و تشویق نیما نقش مهمی داشت.

نظامی، حکیم ابومحمد یوسف (۶۱۴-۵۳۰ ه.ق.)

شاعر نامدار ایرانی معروف به نظامی در شهر گنجه (از شهرهای امروزی جمهوری آذربایجان) به دنیا آمد. در جوانی به تحصیل ادب، قصص و تاریخ همت می‌گماشت. داستان‌پردازی در منظومه‌های او به اوج رسید. آثار نظامی عبارت‌اند از: مخزن الاسرار، خسرو و شیرین، لیلی و مجنون، هفت پیکر، اسکندرنامه.

نوشیروان (درگذشت ۵۷۹ میلادی)

نوشیروان، نوشیروان یا نوشین‌روان، لقب خسرو اول، بیست و یکمین پادشاه ساسانی است. می‌گویند اصلاحات اجتماعی، دادگری و عدالت در روزگار وی رونقی داشته است. تولد پیامبر بزرگوار اسلام، حضرت محمد مصطفی (ص)، هم‌زمان با پادشاهی وی بوده است.

ویتاتو، ژیلینسکای (۱۹۳۲ م.)

خانم ویتاتو در ویلینوس پایتخت لیتوانی زندگی کرده

است، وی کتاب‌های زیادی منتشر کرده که نه تنها در میان مردم لیتوانی بلکه در روسیه و کشورهای دیگر علاقه‌مندان زیادی پیدا کرده است. حشرات کوچک، کرم‌ها و پروانه‌ها قهرمانان بسیاری از قصه‌های وی هستند. ژیلینسکای شعر هم سروده است و داستان‌های فکاهی، رمان و نمایش‌نامه نیز دارد. آدم‌آهنی و شاپرک بر گرفته از کتاب «ملخ شجاع» است که مجموعه‌ی چهار داستان به نام‌های ملخ شجاع، دانه‌ی برفی که آب نشد، کرم کنجکاو و آدم‌آهنی و شاپرک است.

یوسفی، غلامحسین (۱۳۶۹-۱۳۰۶ ه.ش)

محقق، نویسنده و استاد دانشگاه بود. او با تسلط بر زبان عربی، انگلیسی و فرانسه آثار ارجمند و گران‌بهای از خود به یادگار گذاشت. برخی از کتاب‌های او عبارت‌اند از: دیداری با اهل قلم، برگ‌هایی در آغوش باد، چشمه‌ی روشن و... . نوشته‌های یوسفی روان، زیبا و جذاب است.

اعلام: آثار

چهره‌های درخشان

سرزمین ما به جلوه‌گری پرداخته که بسیاری را به دام تقلید از آن کشانده است. در میان تقلیدکنندگان معتبر سعدی می‌توان از جامی، (صاحب بهارستان) قآنی، (پدیدآورنده‌ی پریشان) و هم‌چنین قائم‌مقام نام برد. گلستان سعدی علاوه بر دیباچه، دارای هشت باب است که آمیخته به نظم و نثر است و باب‌های گلستان عبارت‌اند از:

۱- سیرت پادشاهان ۲- در اخلاق درویشان ۳- در فضیلت و قناعت ۴- در فواید خاموشی ۵- در عشق و جوانی ۶- در ضعف و پیری ۷- در تأثیر تربیت ۸- در آداب صحبت

عنوان مجموعه کتاب‌هایی است که برای نوجوانان از سوی انتشارات مدرسه (آموزش و پرورش) منتشر می‌شود و هدف آن، آشنا کردن نوجوانان با زندگی چهره‌های درخشان و ماندگار عصر حاضر است.

کلیات شهریار

شامل غزلیات، قصاید، مثنویات، رباعی‌ها، دوبیتی‌ها و اشعار ترکی می‌باشد. این اثر از سید محمد حسین بهجت تبریزی متخلص به شهریار است.

نهج البلاغه

گزیده‌ای از نامه‌ها و خطبه‌ها و سخنان و کلمات قصار امیرمؤمنان حضرت علی (ع) است که عالم بزرگوار شیعی، «سیدرضی» گرد آورده و در سال ۴۰۰ هجری قمری نگارش آن را به پایان رسانده است و نام آن را «نهج البلاغه» نهاد. «نهج» یعنی راه و روش و «البلاغه» یعنی سخن‌رسانا و سنجیده؛ بنابراین نهج البلاغه سرمشق سنجیده‌گویی و رسایی سخن است.

گلستان سعدی

شیخ، گلستان را به سال ۶۵۶ آفرید. گلستان به یقین یکی از درخشان‌ترین و استادانه‌ترین نمونه‌های نثر پارسی است که پس از گذشت قرون متمادی هنوز اثری که از حیث تکنیک و محتوا بارای برابری با آن را داشته باشد، خلق نشده است. نثر گلستان، مسجع است؛ یعنی نثری که گوشه چشمی نیز به شعر دارد. زیبایی سبک نگارش گلستان آن‌چنان در پهنه‌ی ادب

اعلام: مکان‌ها

اردکان

ایران. پاکستان در گذشته قسمتی از کشور هندوستان به‌شمار می‌آمد.

یکی از شهرهای استان یزد و مرکز شهرستان اردکان است. معدن‌های سرب و روی و نمک‌طعام در اطراف اردکان به وفور یافت می‌شود.

پل خواجو

در قسمت شرق زاینده‌رود، پل خواجو از آثار دوره‌ی صفویه قرار گرفته است. این پل در سال ۱۰۶۰ هجری، مصادف با زندگی شاه‌عباس دوم در اصفهان احداث شده است.

ازبکستان

از پرجمعیت‌ترین جمهوری‌های آسیای میانه است. بعضی از شهرهای قدیمی اسلامی مانند سمرقند، بخارا و... در این کشور واقع است. پایتخت آن تاشکند است.

پل صراط

پلی است که میان بهشت و جهنم است. اهل بهشت برحسب اعمال بد و نیک خویش از آن می‌گذرند و گناه‌کاران بر آن می‌لغزند.

اصفهان

سیاهان، صفاهان، اصفهان و اصفهان که در قدیم آن را اسپادانا می‌گفتند. در عصر صفویان، پایتخت ایران بود.

تاجیکستان

کشوری مسلمان و فارسی‌زبان که بین ازبکستان و افغانستان واقع است و پایتخت آن، شهر دوشنبه است. شغل عمده‌ی آنان، کشاورزی است. پرورش پنبه و تاک در تاجیکستان مقام مهمی دارد.

افغانستان

از کشورهای اسلامی و فارسی‌زبان آسیای مرکزی و سرزمینی کوهستانی است. مردم آن عمدتاً روستایی هستند و به دامپروری می‌پردازند.

بسطام

تبریز از شهرهای مهم ایران و مرکز استان آذربایجان شرقی، شهری بسیار مهم بود اما در حمله‌ی مغولان ویران شد. از آثار با اهمیت آن، بنای مدفن بایزید بسطامی عارف را می‌توان نام برد.

تبریز در دوره‌ی مشروطیت، تبریز بعد از تهران، مرکز اصلی مبارزان و آزادی‌خواهان بود. تبریز دارای آثار باستانی متعددی است؛ از جمله: ارک تبریز، رُبع رشیدی، مسجد کیود، مسجد جامع، برج ساعت، مقبرة الشّعرا و موزه‌ی مشروطیت.

شهری است نزدیک شاهرود در استان سمنان. در گذشته، شهری بسیار مهم بود اما در حمله‌ی مغولان ویران شد. از آثار با اهمیت آن، بنای مدفن بایزید بسطامی عارف را می‌توان نام برد.

پاکستان

کشوری است در همسایگی و در جنوب شرقی

ترکمنستان

یکی از جمهوری‌های دولت اتحاد جماهیر شوروی سابق که در ترکمنستان غربی و بر کنار دریای خزر و شمال گلستان و خراسان و قسمتی از مرز شمال افغانستان قرار دارد و پایتخت آن عشق آباد است.

حسین آباد

روستایی است در مسیر کرمان - ماهان که آبی بسیار گوارا و زلال دارد.

خرمشهر

یکی از بنادر مهم ایران در استان خوزستان است که در دوران دفاع مقدس رشادت‌ها و فداکاری‌های فراوانی از جوانان رزمنده‌ی میهن اسلامی را شاهد بوده است. هر ساله، روز سوم خرداد را که روز آزادسازی این شهر از چنگ دشمنان بعثی است، به عنوان روز مقاومت و آزادی خرمشهر گرامی می‌داریم.

تنب بزرگ و کوچک

تنب بزرگ و تنب کوچک نام دو جزیره‌ی کهن ایرانی در خلیج فارس است.

چندی شاپور

نام شهری در خوزستان که در روزگار ساسانیان مرکز علم و دانش بود و طبیبان و دانشمندان از سراسر عالم به آن روی می‌آوردند.

رفسنجان

شهری است در شمال غربی کرمان، در اراضی نمکزار آن، پسته خوب عمل می‌آید و در اراضی پرآب، پنبه کاری می‌شود. آب و هوای آن کوهستانی سردسیر و در قسمت جلگه‌ای، گرم و معتدل است.

چهارباغ

باغ‌های چهارگانه‌ای در اصفهان که در دوره‌ی صفویه بناهایی در آن ایجاد شده بود و به عنوان مسجد و مدرسه استفاده می‌شد. امروزه خیابان وسیعی که از کنار این مکان می‌گذرد، به این نام مشهور است.

سی و سه پل

سی و سه پل، یکی از نمونه‌های برجسته‌ی هنر معماری به‌شمار می‌آید که از دوره‌ی صفویه در اصفهان باقی مانده است.

چهل ستون

کاخ چهل ستون در قرن ۱۱ هجری ق در میان باغ و مجموعه بناها و کاخ‌های دولت‌خانه‌ی صفوی ساخته شده است. چهل ستون به منظور پذیرایی از میهمانان و سفرای خارجی، طی سه مرحله و طبق یک طرح واحد ساخته شده است. مرحله‌ی اول: تالار بزرگ. مرحله‌ی دوم: ایوان آئینه و اتاق‌های طرفین آن. مرحله‌ی سوم: ایوان ستون‌دار که از هجده عدد ستون و سقف چوبی تشکیل شده است.

عمارت عالی قاپو

بنایی است در سمت غربی نقش جهان شهر اصفهان، این کاخ در قرن ۱۱ هجری در زمان شاه عباس صفوی در شش طبقه احداث شد. هر طبقه، تزئینات هنری خاصی را داراست.

قم

از شهرهای مذهبی معروف ایران است. در اواخر قرن دوم هجری، حضرت فاطمه‌ی معصومه (س) به قصد دیدار برادرش امام رضا (ع) به خراسان می‌رفت که در شهر قم بیمار شد و وفات

چین

کشوری پهناور و با تمدن کهن در آسیا. مردم چین از نژاد زردند. پایتخت آن، شهر پکن است.

یافت و در همان جا به خاک سپرده شد.

قرار دارد. ساختمان، دارای یک ایوان و دو مناره است.

شهرت این بنا به سبب تکان خوردن مناره‌های آن است؛ به طوری که با تکان دادن یکی از آن‌ها، مناره‌ی دیگر و هم چنین کل ساختمان، به لرزه درمی‌آید. جنبیدن مناره‌ها، هنوز هم برای بسیاری از دانشمندان، ابهام‌انگیز است.

کرمان

مرکز استان کرمان. شهری است قدیمی واقع در جنوب کویر لوت که در زمان شاهان ساسانی بنا شده است. بناهایی از آن دوره باقی مانده است؛ از جمله، بازار، حمام، مدرسه و حمام گنجعلی‌خان که اکنون به صورت یک موزه‌ی مردم‌شناسی درآمده است.

هرات

از شهرهای قدیم خراسان که امروز در شمال غربی افغانستان واقع است. این شهر محل تولد خواجه عبدالله انصاری عارف مشهور است.

مرداب گاوخونی

باتلاقی در جنوب شرق اصفهان.

هند

کشوری آسیایی واقع در شبه‌قاره‌ی هندوستان و دارای کهن‌ترین تمدن‌های جهان است. هند از نظر گوناگونی زبان‌ها و اقوام و ملیت‌ها متنوع‌ترین کشور جهان می‌باشد.

مسجد شیخ لطف ...

در ضلع شرقی میدان امام (نقش جهان)، مسجدی قرار دارد که در زمان شاه عباس اول صفوی، به منظور عبادت و تدریس مرحوم شیخ لطف... ساخته شده است. سطوح داخلی به‌ویژه محراب مسجد از شاهکارهای بی‌نظیر هنر کاشی‌کاری است.

یزد

نام شهری واقع در میان اصفهان و شیراز و کرمان است. از آثار تاریخی این شهر می‌توان مسجد چخماق، مسجد جمعه، بازار چهارسوق و بقعه‌ی دوازده امام (ع) و آثار زرتشتیان را نام برد.

منارجنبان

منارجنبان یکی از آثار تاریخی مشهور ایران است که در پنج کیلومتری غرب اصفهان در جاده‌ی اصفهان - نجف‌آباد

فهرست کتاب‌های متناسب با برنامه‌ی درسی

ردیف	نام کتاب	نویسنده و مترجم	ناشر	سال انتشار
۱	آرش کمانگیر	محمد رضا محمدی نیکو	مهاجر	۱۳۸۳
۲	افسانه‌ی شاهان و پهلوانان ضحاک و کاوه‌ی آهنگر	محمود مشرف‌آزاد تهرانی	مهاجر	۱۳۸۳
۳	از انشا تا نویسندگی	جعفر ربانی	مدرسه	۱۳۸۰
۴	پروانه‌ها (داستان‌های کوتاه)	محمد رضا یوسفی	پیک بهار	۱۳۷۹
۵	پرورش فکر و آشنایی با اثنانویسی	علی فرخ مهر	عابد	۱۳۷۹
۶	تازه‌هایی از ادبیات کهن برای نوجوانان (قصه‌های هزار و یک شب)	شکوه قاسم نیا	پیدایش	۱۳۷۹
۷	تازه‌هایی از ادبیات کهن برای نوجوانان (قصه‌های سیاست‌نامه)	مرجان کشاورزی آزاد	پیدایش	۱۳۷۹
۸	نیما یوشیج (مشاهیر ایرانی ۱۱، ویژه‌ی نوجوانان)	منوچهر علی‌پور	تیرگان	۱۳۸۶
۹	جایزه / هشتم اگر می‌روم / سفر به جنوب	محمد رضا سرشار (رهگذر)	سوره‌ی مهر	۱۳۸۷
۱۰	خاطرات مه‌گرفته	افشین علا	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱۳۷۹
۱۱	خاتون معارف ایران	سعید وزیری	نشر واج	۱۳۸۵
۱۲	خداوندگار کوچک	محمد علی شاکری یکتا	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱۳۸۵
۱۳	سروها ایستاده می‌میرند	مسلم ناصری	پیدایش	۱۳۷۹
۱۴	شکوفه بر شمشیر	امیر مهدی مرادحاصل	مدرسه	۱۳۸۶

ردیف	نام کتاب	نویسنده و مترجم	ناشر	سال انتشار
۱۵	پروین اعتصامی (مشاهیر ایرانی ۹، ویژه‌ی نوجوانان)	زینب یزدانی	تیرگان	۱۳۸۶
۱۶	ضرب‌المثل‌ها و سخنان حکمت‌آمیز	ام‌الله ذوالفقاری	ندای اندیشه	۱۳۷۹
۱۷	قصه‌های دل‌نشین ادب فارسی	جعفر ابراهیمی	قدیانی	۱۳۷۹
۱۸	قصه‌های مثنوی	رضا شیرازی	پیام محراب	۱۳۸۶
۱۹	کودکی و نوجوانی معصومان (ع)	مهدی کاموس	اسپید	۱۳۷۹
۲۰	گلچین سخن پارسی	شهرام رجب‌زاده	پارس	۱۳۷۹
۲۱	ماه در گهواره (خاطره‌هایی از زندگی امام خمینی)	محمدکاظم مزینانی	مدرسه	۱۳۷۹
۲۲	مبانی ادبیات دینی کودک و نوجوان	محمود حکیمی	آرون	۱۳۸۲
۲۳	مجموعه‌ی قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب	مهدی آذر یزدی	کتاب‌های شکوفه	۱۳۸۷
۲۴	مجموعه قصه‌های شاهنامه	آتوسا صالحی	افق	۱۳۸۱
۲۵	مجموعه چهره‌های درخشان	نویسندگان مختلف	دفتر انتشارات کمک آموزشی (انتشارات مدرسه)	۱۳۷۹ - ۱۳۸۶
۲۶	مجموعه کتاب‌های چلچراغ	نویسندگان مختلف	دفتر انتشارات کمک آموزشی (انتشارات مدرسه)	۱۳۷۹ - ۱۳۸۶
۲۷	مجموعه نمایش نامه‌های آسان	حسن دولت‌آبادی	قطره	۱۳۸۵
۲۸	نامه‌هایی به خدا	محمود جویباری	و ثوق	۱۳۷۹
۲۹	نوجوانی ۲ (روان‌شناسی نوجوانی برای نوجوانان)	ابراهیم اصلانی	مدرسه	۱۳۸۸
۳۰	یک آسمان سلام	افسانه شعبان‌نژاد	محراب حکم	۱۳۸۳

فهرست منابع

- از بهار تا شهریار، حسنعلی محمدی، انتشارات فرتاب، تهران، چاپ پنجم، ۱۳۸۹.
- به سوی ساحل، محمود حکیمی، قم، امیرالمؤمنین، ۱۳۶۲.
- به قول پرستو، قیصر امین پور، انتشارات سروش.
- خدمات متقابل اسلام و ایران، مرتضی مطهری، انتشارات صدرا، چاپ نهم، قم، ۱۳۵۷.
- خمسه‌ی نظامی گنجوی، تصحیح وحید دستگردی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۲.
- داستان‌های کوتاه امروز، به کوشش: میترا بیات، انتشارات بین‌المللی الهدی، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۲.
- دیوان پروین اعتصامی، مقدمه و تنظیم شرح و لغات، شهرام رجب‌زاده، تهران، ج دوم، ۱۳۷۳.
- دیوان ناصر خسرو قبادیانی، به کوشش دکتر مهدی محقق، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۵.
- زندگی‌نامه‌ی امام خمینی (ره)، امیرحسین فردی، انتشارات مدرسه، چاپ هشتم، تهران، ۱۳۸۵.
- شاهنامه‌ی فردوسی (نامه‌ی باستان)، به کوشش میرجلال‌الدین کزازی، انتشارات سمت، تهران، ۱۳۸۴.
- صدای سبز (برگزیده شعر)، سیدعلی موسوی گرمارودی، انتشارات قدیانی، چاپ اول، ۱۳۸۳.
- فرهنگ فارسی معین، دکتر محمد معین، امیرکبیر، تهران، ۶ جلد، ۱۳۷۵.
- قصه‌های مجید، هوشنگ مرادی کرمانی، انتشارات معین، چاپ بیست و یکم، ۱۳۸۸.
- قوی سفید (یازده افسانه از آسیای میانه)، برگردان: فتح‌الله دیده‌بان، نشر افق، ۱۳۸۴.

– کتاب فارسی، سال‌های اول و دوم و سوم راهنمایی، وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۶۸ و ۱۳۸۳.

– کلیات اشعار شهریار (۵ جلد)، سعیدی، تبریز، ۱۳۶۴.

– کلیات، سعیدی، به تصحیح محمدعلی فروغی، ققنوس، تهران، چاپ ششم، ۱۳۷۶.

– کلیله و دمنه، نصرالله منشی، تصحیح مجتبی مینوی، امیرکبیر، تهران، ۱۳۷۰.

– کویر، علی شریعتی، شرکت انتشار، تهران، ۱۳۴۹.

– لغت‌نامه‌ی دهخدا، علی‌اکبر دهخدا، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۴ جلد، ۱۳۷۳.

– مثنوی معنوی، جلال‌الدین محمد مولوی، انتشارات مولی، تهران.

– مجموعه‌ی کامل اشعار نیما یوشیج (فارسی و طبری)، تدوین سیروس طاهباز، انتشارات نگاه،

تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۱.

– مجموعه کتاب‌های چلچراغ، شهید رجایی: محمد جوان‌بخت، کیومرث صابری و...

انتشارات مدرسه.

– مجموعه کتاب‌های چهره‌های درخشان، انتشارات مدرسه، تهران.

– مجله‌ی رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، آموزش و پرورش، شماره‌ی بی‌دری ۴۷، اسفند

۱۳۸۴.

– ملخ شجاع، ویتاتو ژیلینسکای، ترجمه‌ی ناهید آزادمنش، مؤسسه‌ی کتاب همراه، چاپ چهارم،

زمستان ۱۳۸۰.

– نغمه‌ی عشق، جک کانفلد و مارک ویکتورهنسن، ترجمه‌ی پروین قائمی، انتشارات دُرنا،

چاپ دوم، ۱۳۷۶.

– نهج البلاغه، امام علی (ع)، ترجمه‌ی دکتر سیدجعفر شهیدی، انتشارات انقلاب اسلامی،

۱۳۷۰.

– یک آسمان ستاره، مهدی فتحی «خاطره‌ای از مصطفی چمران».

– یک عالم پروانه (بانک اطلاعات شعر کودک و نوجوان)، دفتر انتشارات کمک آموزشی،

۱۳۸۱.

